

Соколёнок

6/2022

ноябрь – декабрь

Кард

КЪВЕ ВАЦРА САДРА АЯЛАР ПАТАЛ АҚЪАТЗАВАЙ ЖУРНАЛ

ГЪУБРЖЕМЛУ ЛЕЗГИ БАЛАЯР

«Кард» журналди кез алуьзавай 2023-йис мубаракзава.

Куьне гьамиша хьиз «Кард» журнал рикI алаз кхьйдаьдал, кIелдаьдал шак алач.

Ахцегьрин юькван 2-нумрадин мектебдин 6 а классда кIелзавай аялар.

Ахцегьрин юькван 2-нумрадин мектебдин 6 б классда кIелзавай аялар.

Ахцегьрин юькван 1-нумрадин мектебдин 3 б классда кIелзавай аялар ва абурун муаллим Гамзатова Бесханум Гасановна.

Ахцегьрин юькван 3-нумрадин мектебдин 8 б классда кIелзавай аялар.

«КАРД» ЖУРНАЛ АХЦЕГЬИЗ МУГЬМАН ХЬАНА

Алай йисан октябрдин вацра «Кард» журналдин редактор Ахцегь хуьруьн мектебриз мугьман хьана. И кардин кьилин везифа – аялрихъ галаз чи журналдикай суьгьбет авун, ам гьина ва гьикI арадал акъатзаватIа, ни адал зегьмет чIугвазватIа ва гьихьтин материалар аниз гьатзаватIа чирун тир. Идалайни гьейри, аялриз ва муаллимриз чна журналар багьшишна ва гьар садавай гьикI и журнал къачуз жедатIа малумат гана. Аяларни абурун муаллимар гзаф шад хьана и кардиз ва чпин жуьреба-жуьре

агалкьунрикай кхьин тIалабна. Алуькзавай 2023-йисуз чи журналда лезги балайрикай малуматар жедаьдал гьич са шакни алач. Чи тIалабунни, куьне квехъ жезвай агалкунар чи электронный почтадиз, я тахьайтIа редакциядиз рекъе тун я. Къуй чи картарик мадни чIехи гьевес акатрай, абуру чун шад авурай.

Играми балаяр, Ахцегь хуьруьн мектебра кIелзавай аялри кез виридаз алуькзавай 2023-йис мубаракзава. Гьар садан кIвале «Кард» журнал хьун патал, кез кхьин теклифзава.

Цийи йисом тарихдой

▲ ап дегзамнайрин Египетда, Гиндистанда ва муквал тир РагъэкъечИдай патан уьлквейра Цийи йисан сувар къейд авун адетдин кар тир къван.

И уьлквейра лап гъа дегзаманайрани (гилан девирда хъиз) са йис цИккъевд вацраз пайнавай къван. Гуьгъуьнай алимриз малум хъана хъи, са йис неинки и чна винидихъ лагъай уьлквейра, гъатта Атлантик океандилай а пата, Къиблепатан Америкадани цИккъевд вацраз пайнава.

Къиблепатан Америкадин дегзаманайрин агъалияр тир майяйрин са йис 360 йикъакай ибарат тир. И йикъарал «малум тушир ва я бедбахт тир» вад югъ мадни алава хъийизвай.

И вад йикъан вахтунда агъалийриз къайда-къанун чIурдай ихтиярар авай къван. Абуру къачур бурж вахкун тийиз, сада садаз таб ийиз жедай. Дегзаманайрин Гиндистанда, Вавилонияда ва Египетдани гъа ихътин къайдаяр аваз хъана. А девирра Европадани, Америкадани цИийи йис са вахтунда – сентябриз башламиш жезвай...

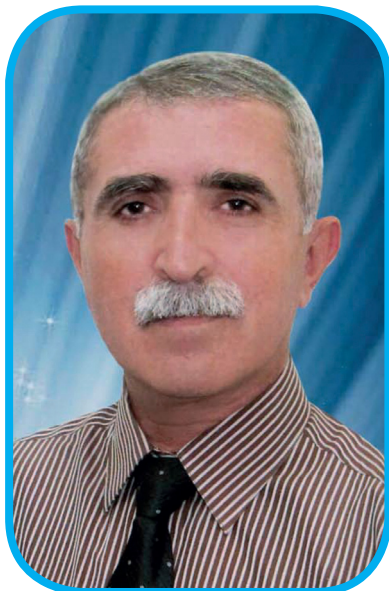
Чи эра къведалди пуд агъзур йис вилик къве вацIун арада (Ефрат ва Тигр) дегзаманайрин Месопотамияда цИийи йисан сувар иллаки гурлудаказ къаршиламишиз хъана. Ина и сувар цИккъевд юкъуз давам жезвай. Вирида санал манияр лугъудай къван, вири агъалийри санал къуьлердай къван. И 12 юкъуз тахсир акатай са касдизни жаза гудачир. Аялрин хатур хун гунагъ тир. Гъатта суд-хвадуванни кваз акъвазардай. ЦИийи йисан сувар Вавилониядай грекри къабулна, абурувайни дунъядин вири халкъари. Гила и сувар вири халкъари гзафшад гъалара къейдзава, сада сад тебрикзава:

– Ваз цИийи йис мубаракрай, играми дуст!

Шихне-син Зева Шохер

Азгийрин рикI алай шаирри-кай сад Шихнесир Къафланов тийижир кас чи миллетдик жегъ-идач. Гъикъван вахтар фейитIани, Шихнесир муаллим гъамиша вичин тIвар шаиррин сифте жергеда къадайбурук кумукъда. Амма кье чи суьгъбет адан хва Зульфיקъар Къафлановакай я. Алай йисуз адан 65 йис тамам хъанва.

Адлай къулукъ хейлин йисар алатна. И йисара шаирдин «Цийи варз», «Хъфимир», «Теменрин марф», «Рагъдандин руьхъ», «ЧкIай хтар» вам маса шииррин ктабар акъатна.

Шаирдин яратмишунрикай чи ВУЗ-ра кIелай студентри дипломный кIвалахар, илимдин къуллугъчийри монографияр, къелемдин дустари гегъенш макъалаяр кхъена.

Шихнесир Къафлановаз 4 гадани марвардин цуьк хътин (тIварни Къизилгуьл тир) руш авай. Гъайиф, авай лугъуз, амма са хвани рушни вахтсуз чавай къакъатна, амай пуд хциз яргъи, бахтлу уьмуьрар хьурай.

Шихнесир муаллимдин 4 хвани шаирар тир, язва; къудни Миграгърин хуьре дидедиз хъана. Гила чун Зульфיקъарал хквен. Юкъван мектеб куьтягъайла Зульфיקъар Московдин Горькийдин тIварунихъ галай Литературный институтдиз гъахъна. Ана кIелай 5 йисуз шаирди вири дуьньядин чешнелу шаиратдиз гъахъна, вичин тежриба артухарна. Аллагъдин патай шаирвили пай ганвай, бубадин пак тарсар чирнавай, чирвилерихъ къаних жегъил шаир 70-80 йисара векIегъдиз чи шииратдиз къевезва ва ана сифте шиирилай башламишна кIелдайбурун рикIера фикир желбдай чка къазва.

З.Къафланов 1998-йисалай Россиядин писателрин союздин член я. Алай вахтунда «Самур» журналдин редакторвиле кIвалахзава.

Шаир, тарифдиз лайихлу хъанвай, кье рушан буба я, гъеле лайихлувилер вилик кумай къуд хтулдин чIехи буба я. Низ чида, белки гъабурукни хзандин тIул – шаирвал ква жеди.

З.Къафланов уьмуьрдин, яратмишунин чагъинда ава. Дуьнедикай, алай вахтуникай, Ватандикай шаирдин фагъумар-фикирар деринбур ва къетIенбур я. И кар вирида къатIанва. Ада вичин къилин мани гъеле кхъизмайдахъ чун югъунва.

Чиди адаз руьгъдин къуват гун патал шаирдиз юбилей мубарак авун, сад Аллагъдивай адаз яргъи уьмуьр, яратмишунин рекъе еке агалкъунар тIалабун я.

Зульфриковар Карланов

ЗУН ВИ СУРАЛ КЪВЕЗ ХЪФИДА...

(Циклдай)

Кхъиз тахъай шиир амаз,
Зи буба, вун кис хъана.
Ви гуьгъуьна шаир ама,
Заз чиз, икIа пис хъанач.

Вавай кхъиз тахъхъай шиир
Давамда зи къелемди.
ТахъайтIа ам чрай шиир,
Зун есир хъуй бедлемдин.

Зи манияр

Зун, яргъай хъиз умудрин экв аквазвай,
Игис хъана регъятвилин куклушдив,
Перт манийрихъ галаз жуван рахазва,
Ша куьнени яб це кван зи кушкушдиз:

– Зи манияр, дад мад гъамлу жемир куьн,
Вахтеуз атай хъуьтлуь гатай къушар хъиз.
Я рикI къудгаз, нагъв гадариз шемир куьн,
Ажуз хъанвай куьзуь касдин яшар хъиз.

Зи манияр, куьн куькIвена акуй заз,
Сад Аллагъдин лампадавай къашар хъиз.
«Чун шадзава!» куь авазри лугъуй заз,
Чамран кIвализ кIвачин хъанвай рушар хъиз...

1999

Къецелла къуьд. Къуьд ала зи кьилелни,
КъечIем тирвал маргъалар я къакъан тир.
Са вахтара зар алай тир къуьнел зи,
Агъ, а чIавуз зун, гатфар хиз, жаван тир.

Къецелла къуьд, фири чухваз саврухдин,
Аквазва ам махарик квай балкIан хъиз.
Таб гуз тежез залум хъуьтлуьн басрухдиз
Шезва къавах, етим хъанвай инсан хъиз.

Заз къавахдай, пешсуз хъана зурзавай,
Биришдавай жуван шикил аквазва...

2000

Лиф

Дуьньядал яд акьалтай са заманда,
Нуьгь тIвар алай пайгъамбардин куьмекдиз
Къушарикай лиф атана зирекдиз,
Бес къадар звер аваз вичин луванда¹.

Пайгъамбарди лагъана, рикI дарих яз:
– Хъша, чан къуш, чаз къураMAT жагъурна...
– Хъурай, – чIална лифре лувар юзурна,
Гъикъван жедай абур чилихъ къаних яз?!

Са югъ, къве югъ алатайла атана,
Лиф чил жагъай шад хабар гваз хтана.

Гъа чIавалай инихъди, лиф акур къван,
Динэгълийри адаз икрам ийизва.
Пайгъамбардин каламри жув чIугур къван,
Зани лифрез бахша шиир кхъизва.

2000,

¹ Лув гуна

Эгер дубья,
Дубья тиртIа мектеб са,
Зунни анин чIехиди,
Ана анжах са тарс за –
«Дидедин рикI»
ТIвар алай тарс –
Тухуз тадай гьамиша.

ИкI хьанайтIа,
Къе хьиз –
Фад-фад
Хура ясдин хьел акъаз,
Шехьдачир чи дидеяр...

1998

Зун шегьердай хтай гьилди,
Дидедик хуш гьал акатдай.
Заз хвашкелди лагьай гьилди,
Адан сивяй чIал акъатдай:

«Хуькведа зун, чан дидедин,
Са афардин хъчар кIватIна.
Зун хуькведал, ван вине тир,
Заз лугьудай гафар кIватI на...»

Заз кIани затI чидай адаз,
Ам цавайни гьидай ада.

... Гьа къе–пака Лезгистанда
Мад къушарин сувар жеда.
Амуькдаибур заз патанда
Зи дидедин гафар жеда.

Тикрар ийир за уьлкведиз,
Вилера гьам – накъвар кIватIна:
«Хуькведа зун чан дидедин,
Са афардин хъчар кIватIна...»

Чіежи дидейрин лаймаяр

Лайлай, бала, лайлай,
Ширин бала, лайлай.
Яд алай чкадал вири-вирердай,
Къван алай чкадал кІвали-кІвалердай.
Зи сегьер билбил бала лайлай,
Зи рагъдан чирагъ бала лайлай.
Зи Багъдадни зи Рим бала дидедин,
Зи къизилни эвир бала дидедин.
Балад бала, ширин бала бадедин,
Багъа я ви хъуьруьн бала бадедин.
Буба хквез рекъева, бала зи,
Диде хквез рекъева, бала зи.
Пампасияр зимбилдаваз дидедин,
Ваз писпияр жибиндаваз дидедин.

Ксус, ксус, зи бала
Пака къведа ви хала.
Эмеярни рекъева,
Буба цана, гъекъева,
Эмед гъиле аял ава,
Аялд гъиле куркур ава.
Куркурдай тЕкв аквада,
Дақлардай экв аквада.
Хтулдин бармак аку,
Вичив гвай дамах аку.
Цийи хкет рикЕваз
Аци-Баци рекъева.
Ахварар хъуй ширинбур,
Шад я хзан, кІвалибур.
Вечре хада кукуяр,
Ваз чир жеда «угу»-яр.
Вал виридан вил ала,
Бадедин къл рехи я.
Гъар хемисдиз, зи бала
Са чипІинин чІехи я.
Зун ацукъда къвалаг ви,
Ксус, хтул, шараг зи.

*Халкъдин яратмишунриз бинедаллаз
туькІуьрайди, гъазурайди
Ханбиче Хаметова я.*

Докъщо мувикубрви

Буба кый ви вилериз

Тамаман кыл тванва мад
Гатун сифте кылера.
Атана зи патав фад
Шел ацанваз вилера...
– Къе зун «гачал» авунва
Дидеди мад уьлгуьчдал!
Таяр-туьшер хъуьрезва
Царцар гузвай генгечдал!..
– Чан бубадин, секин хъухъ,
Цийи чларар хкведа.
Иймир икI на уф-чIуф,
Чларар яргъи хъижеда!
– Де лагъ, буба, а чIавуз
Къачудани «антик» заз?
– Эхъ, чан хтул, чарасуз
Къачуда за бантик ваз!
Чан бубадин иерди,
Алад къугъваз, къуьлериз.
Бадеди ваз кинерди,
Буба кый ви вилериз!

ХТУЛАР

Зун Аллагъдин сивиз кый,
Ганавай чаз хтулар.
Абур – цийи чѳарахар,
Абур – цийи дугулар!

Хтул метѳел атайла,
Хвеши жеда бубадиз.
Хтулдин хъвер, харувал
Ухшар жеда бубадиз!

Чан хтулар, бахтлу хъухъ,
Диде – буба кылеллаз.
Чун – дуънъядлай фидайбур,
Куъ гылеллаз – къуънеллаз!

Зун Аллагъдлай я рази,
Ихътин бахтар чаз гайи.
Гъар хзандиз къисмет хъуй
Аялдин шел, къеб, мукѳур!

ХВЕХ Я ШИРИН

Эгер велед кѳерецѳ яѳа,
На таралай атѳанвай,
Хтул хвех я са вядеда,
Хъьред къене гѳанвай.

Кѳерецѳдилай хвех я ширин –
Им виридаз чир хъурай!
Хтул метѳел гъар бубадин
Са хвех хъана атурай!

ЖТУЛ ТАМАМАЗ

– Тамам, балад бала зи
Вун бубадин вуч я?
– Зун бубадин нуькІ я!
– Ахпа?
– Зун бубадин цуьк я!

– Тамам, балад бала зи
ВиртІедилай я верцІи!
Вун бубадин вуч я?
– Зун бубадин дамах я!
– Ахпа?
– Зун бубадин даях я!

Тамам хтул, чан Аллагъ,
КаркачІ хъанва, машаллагъ!
– Вун бубадин вуч я?
– Зун бубадин сувар я!
– Ахпа?
– Зун бубадин лувар я!

– Тамам хтул, бубадиз
Истиканда са чай цуз!
Вун бубадин вуч я?
– Буба, мад икІ хълагъмир,
Зун гила руш – чІехи тир.
Зун ви руьгъдин къуват я,
Лезги чилин тават я!

Кяфтилар къаридин клерецар Змах

Хъана къван, хъанач къван са клекни са верч. Клек пара ви-кегди тир. Адаз са куьнихъайни кичедачир, вири четинвилериз дурум гудай. Гъавилай иесийриз ам гзаф кландай. Адал абуру вичин лап гъвечи чавалай Уъуьхан твар эцигнавай.

Верчни пара иер верч тир. Какаярни гзаф хазвай. Иесийри чпи авур къайгъ-анахар гъатта къуншийризни теклифзавай. И вечерен твар Къакъаханум тир.

Хабар никай гун за квез? Гъелбетда, иесийрикай! Къунши хуьре яшамиш жезвай са мукъвади азарлу хъанваз, абур гъаниз фида.

Саюгъ, къвеюгъ, пудюгъ алатна, амма хтана ахкъатай кас хъанач. Уъуьханаз-ни Къакъаханумаз твар ни гуда? Вирида абур рикелай алуднавай. Фикирна-фикирна ва эхирни Уъуьхана Къакъаханумаз лагъана:

– Са кар авуна кланда, къари. Гишила амукъна виже къведач. Заз аквазва, вуна какаярни хазмач.

– Вучда, вучдач, чан къужа? – жузада Къакъаханума.

– Заз чида вучдатла. А-а-атла тамун къерехда авай Кафтилар къаридин клвале са чехи клатла ацлай клерецар ава. Гъабур гъана кланда.

– Ву-у-у, я чан Уъуьхан, – лугъуда Къакъаханума, – а Кафтилар къари пара писди я, ада ви дуван ийида!

– Зун кичебурукай туш, – жаваб гуда Уъуьхана, вичин хур экъисна, жагъа тик акъвазарна, – вуна хажалат члугвамير.

– Де ятІа, хъуй ман, вач, хъсан рехъ хъуй ваз!

Къачуна са чувал, гъатда Уъуьхан рекъе. Им физ акурла, Гуьндуьзди вич акІурнавай бицІи хъуьцуьгандай чилел хкадарна. Ада лугъуда:

– Заз куь гафарин ван хъана, гъавиляй зунни ваз юлдаш хъуй.

– За вакай вучда?

– Аку, зи кІвенкІв гъикъван хциди ятІа! Зун а КафтІар къаридин хъуьцуьганда чуьнуьх жеда. Ам, хтанмазди, къулан вилик ацукъдайди я. Гъа чІавуз за адаз кар къада.

– Хъсан я, ша, – лугъуда Уъуьхана.

Ибур гурарай эвичІдайла, аквада кІатІал алай Киледиз.

– Зунни квез юлдаш! – гъарайда ада шаддиз.

– Чна вакай вучда, къей хва?

– Квез кІерецар алцумдайди кІандачни? Гъам зун я!

– Валлагъ, Киле гъахъ я, – рази жеда Уъуьхан.

Вар ахъагъайла, варцихъ галай Пая ибурун вилик акатна.

– Вун гъиниз, я къей хва? – жузада Уъуьхана.

– Зунни квез юлдаш хъуй! Варцихъ акъваздай къван куьцІенва зун, чан дустар. Са кар авуртІа, хъсан тушни?

– Вавай вуч кар ийиз жеда?

– Гуьндуьз акъахна, гъарай акъатайла, за адан тумунихъ са къвед-пуд вижевай силле галукъарда?

– Дуьз лугъузва Паяди, – адан пад къада Киледи, – атурай. КафтІар къари, квез течиз туш, писди я.

– Писди гъинай лап дилиди я! – лугъуда Гуьндуьзди. – Пая галачиз, чи кар туькІуьдач.

– АкІ ятІа, гъамни атурай, – рази жеда Уъуьхан.

Ибур куьчедиз экъечІайла, гъаятдай ламра, Иабега гъарайда:

– Акъва-а-аз! Куьн гъиниз я, зун гала-чиз?

– Чна вакай вучда, къей хва? – жузада Уъуьхана.

– Бес кІерецар ни ялда?!

– Ам гъахъ я, – лугъуда Паяди. – КІерецарни ялда ада, чунни. Пис яни мергер?

Килледи лугъуда:

– Пис вучиз хъурай эхир, улакъ гъа-миша хъсан затІ я, кІвал къени хъайиди. РикІни аладарда ада вичин, чазни куь-мекда.

Уъуьхан и меслятдални рази жеда.

Акъахда ибур вири ламран кІула ва рекъе гъатда.

Фида ибур, фида ибур эхирни чкадив агакъда. КафтІар къари кІвале авачиз хъана. Адан кјула цІайни хкахънавай, руьхъверни гзаф авай. Уъуьхан гъа и кјула чуьнуьх жеда, Гуьндуьз – кјулан ви-лик квай хъуьцуьганда, Пая – ракІарихъ. Киле – кІатІа, Иабег – гъаятда. Ибуру чпихъ галай уьгуьяр, тишер гъерекат-на яна, чпелай алудна, ахпа вири, витІ-куьтІ ахкъуд тийиз, секин хъана.

Са чІавуз хтана ахкъатда КафтІар къа-ри. Ада инихъай–анихъай ни чІугвада ва вичи–вичикди мурмурарда:

*– Ни къвезва аз, ни къвезва-а-а,
Нерин хилер элкъвезва-а-а,
Аку, вилер къекъвезва-а-а,
Гъаятдиз физ, хкъвезва-а-а!*

*Ам, ам, ам,
Ам, ам, ам,
Сифте неда кІек.
Къада адан къам,
Эхъ, эхъ, эхъ!*

Цуквал ацукъна, ада руьхъверик тІвал хуькуьрда. И чІавуз кјулай Уъуьха-на виКегъдиз луваривди къвалар гатада ва руьхъвер акъудда. Абур КафтІар къари-дин вилериз фида. Адай гъарай акъатда:

*– Зи вилер на кана хъи-и-и
Зун лап буьркуь хъана хъи-и-и!*

КафтIар къари, шехъиз-шехъиз,
хъуьцуьгандал ацукъ жеда. Хъуьцуьган-
да чуьнуьх хъанвай Гуьндуьз адан туму-
низ акъахда ва адай мад гъарай акъатда:

*– Душман хъайи хъуьцуьга-а-ан,
Пашман хъайи хъуьцуьга-а-ан!
Аку за ваз вучдатIа-а-а,
ГъикI за вун къе пучдатIа-а-а!
За вун патар-патарда-а-а,
Илигна якIв, кукIварда-а-а!*

ЯкIв гъиз физвай КафтIар къаридал
ракIарин кьулухъ чуьнуьх хъанвай Пая-
ди гъужумда. Гатут, гатут им. Гатут, га-
тут им...

КафтIар къариди минет-суьнет ийида:

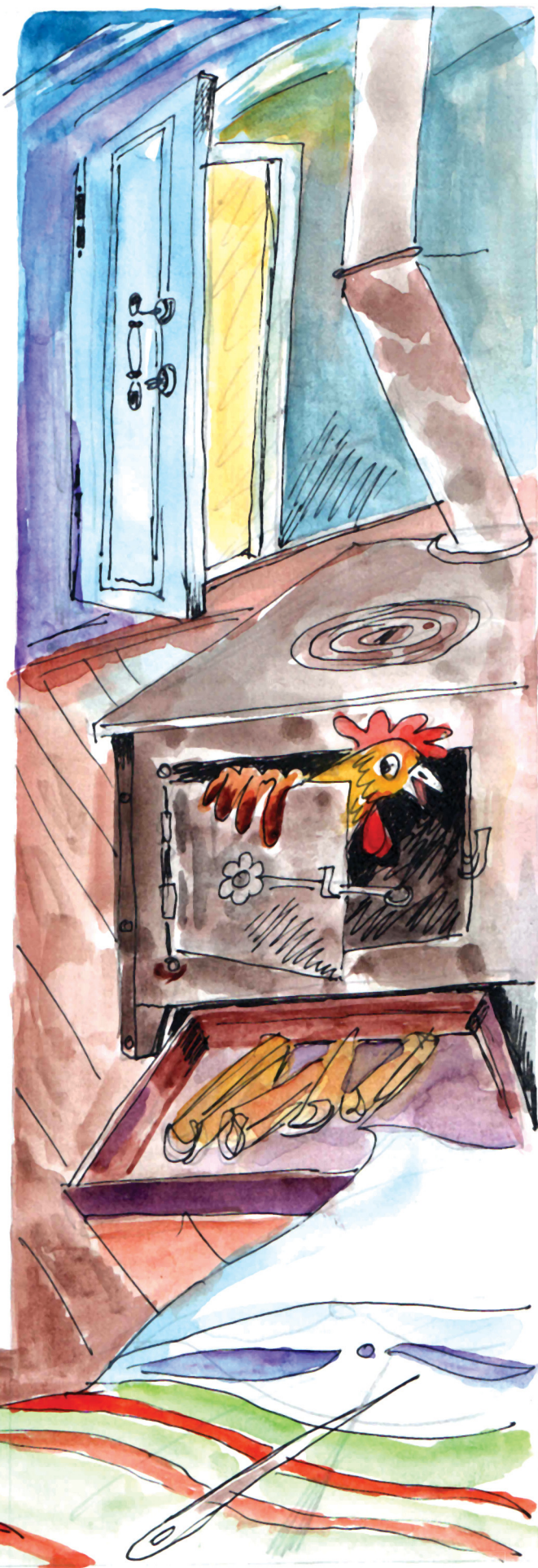
*– Чан Пая, аман Пая-а-а,
Вуна баде ахъая-а-а!
Зун и тамай экъечIда-а-а!
Гатамир зун, гатамир,
ЛапIаширик ви кутамир!
Паядиз ам язух къведа.*

– Вач, квахъ инай, къей КафтIар! – лу-
гъуда ада галатнавай сесиналди.

КъафтIар къари тадиз гъаятдиз
эвичIа ва ам вичин КIарас балкIандихъ
къекъведа. И чIавуз ам Иабега кIурув
яна, куьчедиз гадарда. КафтIар къариди
куьчедилай гъарайда:

*– Ямир зун, чан, гатамир,
КIурурик ви кутамир!
Ингъе рекъе гъатзава-а-а,
Зун масаниз катзава-а!*

Ламра мад адак кянач. КафтIар къари
акъахна вичин къулай КIарас балкIандал
ва гъай гана, ам чамарда туна. Са геренда
абур вилерикай квахъна.

Клек туш-киці я

Владик Батманов

Агь, за вучин, къзвач хабар
Тек са клекре зи рикликай.
Гьяддин къузни гудач ахвар,
Гьарайиз жед ваз кланикай.

Къвез акъвазда феред хура?
Гагь акъахта адан кІула.
Пуд киці я ам авай сала,
Кармашда хьи ви чан клекре,
Къвез гьарайиз пенжерд клане.

Я къуьд чидач, я вичиз гад,
Гьар экуьнахъ къада инад.
Гьарагъайла, хьуй ви рикі пад!
Кармашда хьи ви чан клекре,
Къвез гьарайиз пенжерд клане.

Я рикіяй тІвенкІ акъатайди,
Мез сививай галатайди,
Я элдивай къакъатайди!
Кармашда хьи ви чан клекре,
Къвез гьарайиз пенжерд клане.

Сес хкажда, «киш» лагъайла,
Гуьгъуьн гьатда, «киці» лагъайла,
Акъваз хьийич, гьарагъайла,
Кармашда хьи ви чан клекре,
Къвез гьарайиз пенжерд клане.

Владиказ клекрен гъиляй
Ахвар амач экуьн къиляй.
Лагь, гьиниз зун катин хуьрйя?
Кармашда хьи ви чан клекре,
Къвез гьарайиз пенжерд клане.

Твар вегьена къуна хьиз къам,
Акъуддани туйтуьхрай ам?

Ишучя - мучя?

Къаял къулда цѳверекІ гадриз, шад хъана,
Рагъ акурла, чилиз фида яд хъана.

Тар я багъда чка тежер
Куъчейра ам бул жеда.
КІватІ хъийирла зулуз бегъер,
Адан дамах буй жеда.

Гъайванриз я ачул суфра,
Йиф-югъ неда – жедач сафра.
Мал-хеб, цуъквер, къалгъанар,
ГалтІамдавай балкІанар...

Недач, хъвадач, ксудач,
Бегъер гарув вугудач.
Йиф-югъ ам са тегъер я,
КІвач чилевай аскер я.
Рагъ, марф эхда, жедач начагъ,
Бустан хуъдай я ам къуччагъ.

Лал затІ, къуд кІвач квайди тик
Къекъвен тийиз къуллугъда.
Яр-дуст, хзан кІватІна хъиз
Абрун юкъва ацукъна.
Чинни кІвачер – беден я,
Берекатдин бедел я.

Хъвер багъишдай цавай гуъзел,
Къизилдин чІар алай гуъзел.
Саймишдач кифер ада,
Негъзава йифер ада.

Тум мизмиз я, къил бачІах,
Къведни санал я с...х?

Руг я адан фуни къафун,
ТІуъналди тух жедач руфун.

Гагъ вилик, гагъ гуьгъуьна,
Аваз ви кам-камуна,
Вафалу дуст виринра...
Квахъда, квайла серинрик.

АЯЛРИН СУАЛАР ВА ЖАВАБАР

– Чехи буба, верч сифте арадал атанани, я тахъайт!а куку?

– Гъелелиг алимривай а суалдиз жаваб гуз хъанвач, хтул.

– А меселадай алимривай вучиз хабар къазва, я буба?

– Бес нивай хабар къада?

– Гъик! нивай, демекдин чехи буба к!ек хъайила низ чир жеда?

Чи хзандин вири сирер вазни вун чи чехи буба тирла чизвачни?

– Дуъз меслят я, хтул, и кар са алимрин рик!елни гъеле атанвач.

– Буба, мурабадихъ галаз чай хъваз кІан хъайила «ви севрен суварар» куътягъа лугъуз дидеди мураба авай къаб хутахна. А «севрен сувар» гъихътинди я?

– Накъ, хтул, диде кІвале авачирла на са истикІан чайдихъ галаз са бади ацІай мураба тІуънайни?

– ТІуънай.

– Къени мураба галай чай кІан жедайди на фикирнайни?

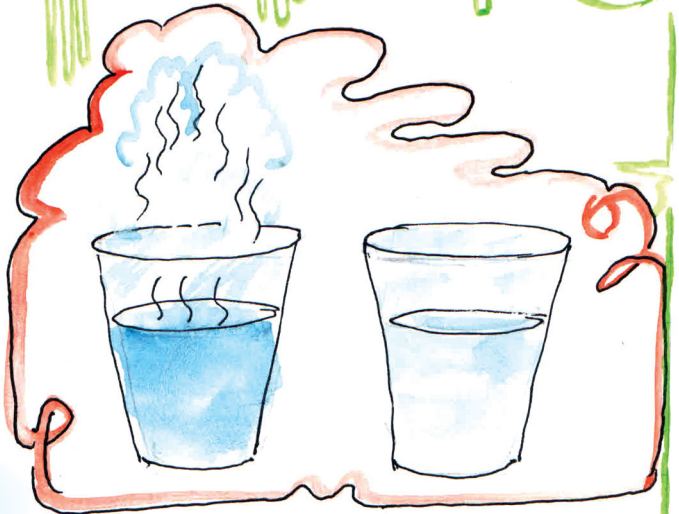
– Ваъ.

– Гъан, хтул, гъа севни гъакІ я. Гъиле гъатай затІ ада ахпа-пака талгъана, вири санал незва, ахпа са шумуд юкъуз вичин пац фитІиниз амукъзава. Гъахътин къайдадиз «севрен сувар» лугъуда.

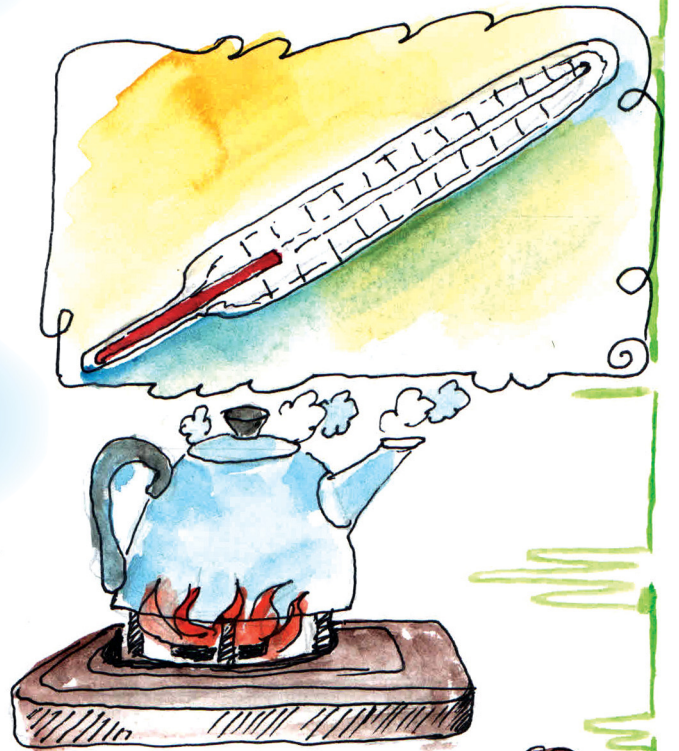

Суалар

1. Са литр къайи яд
залан яни, са литр
чими яд? Вучиз?

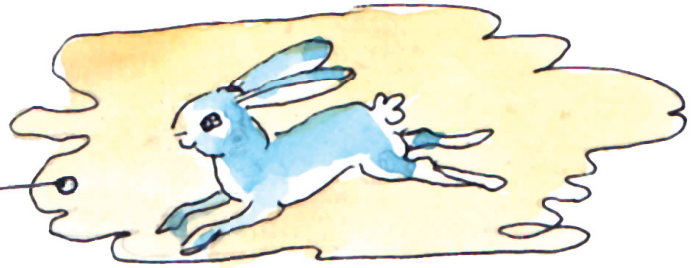
2. Термометрдин
къене авай живе ва я
спирт чимивилелай
аслу яз виниз-агъуз
жеда. Вучиз?

3. Шумуд градус
хъайила яд ргазва?
Вучиз?

Личче

Регъве техил регъвена –
Гъуър хъана.
Г – чурна, къ – кхъена –
Къ..? хъана.

Дерзичидин гъиле раб,
Тпаптахъандин гъиле ? аб.

Шезва бицек къалуриз сес,
Ксун патал вегъеда ? ес.

Гъвечли рушан гъилева кул,
Экъиснава бадеди ? ул.

Хърак квайдан гъилева цлам,
Чухвазава темпелди ? ам.

Гъалзава чубанди суъруъ,
Атудач чуклудди ? уъруъ.

Пар ялдай гъайван я –
Лам я.
Тарарин майдан я –
? ам я.

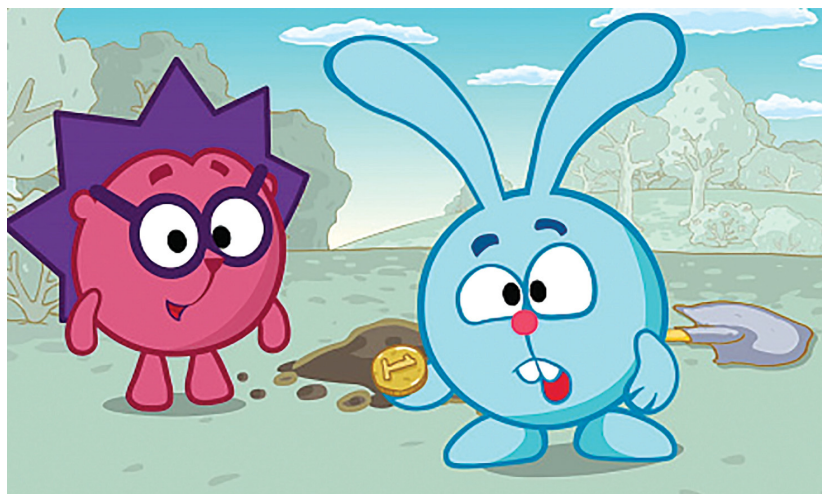

Алукъзава майдин сувар,
Ахъайнава лекъре ? увар

КРОШ ВА ГРОШ

Пул ни арадал гъайнди я?

Къе чна «Мультфильчийри пуларикай» тІвар алай гъикаятрин цикл башламишзава.

«Смешарики» мультфильмдин къилин игитар тир Крошдини Къуьгъуьрди квез рикІелай алат тийидай крарикай суьгъбетда.

Крош: Квез виридаз хийрар. Зун Крош я. Къе чна Надя Грошевадихъ галаз санал квез пуларикай суьгъбет ийида, я тахъайтІа, чІехибуру лугъудайвал, финансирикай.

Надя: Хийрар, Крош. Хийрар, аялар. Гзаф хуш я квехъ галаз таниш хъунал.

Крош: Къе чахъ галаз санал зидуст Къуьгъуьрни гала.

Къуьгъуьр: Виридаз и чІаван хийрар!

Крош: Гила, Къуьгъуьр, ахъай ая. Ваз пулунин патахъай четинвилер авани?

Къуьгъуьр: Ваъ, захъ четинвилер авач. Гъеле пулни авач.

Надя: Квез чидани, виликан вахтара пул лугъудай затІ ерли авайди тушир. Гъич банкунин картаяр, чарчин ва ракъунбур.

Крош: ГъикІ жедай кІвалах я? ЯтІа квелди вири къачузвай?

Надя: ЗатІаралди. Са шей маса шейинихъ галаз дегишарзавай. Месела, ваз газарар герек хъанва, абур Копатычахъ ава. Адаз вахъ авай вирт лазим я.

Крош: Заз ихътин дегишвилер хуш я. Вучиз гила акІ хъийизмач?

Надя: Исятда вун гъавурда акъада. Фагъум ая, вирт Копатычаз ваъ, атІа Пин лугъудай касдиз ге-

рек я. Адани вахъ галаз газаралди ваъ, гъа вичихъ вуч аватІа, гъадалди дегишарнава. Алатарихъ галаз.

Крош: Ваъ, заз алатар куъз герек жеда? Заз газар я герекзавайди.

Надя: Акунани, дегишар авун гъамиша хъсан туш. Инсанар и кардин гъавурда акъуна ва виридаз герек къведай са затІ арадал гъуни фикирдал атана.

Къуьгъуьр: Пул арадал гъанани?

Надя: Эхъ, дуъз я, амма сифтегъан пулар маса жуърединбур тир. Австралияда абур хъипрепІар ва гевгъерар тир, ЦІийи Зеландияда – къванер, Къибле патан Америкада «какао-бобы» лугъудай набататар тир.

Маса уълквейрани пулуни паталай ишлемишзавай дуьгуь, къел ва гъайванар – калер, балкІанар, хипер.

Крош: Гила фикир ая: базардиз пул гваз физвач, кал гваз физва.

Надя: Эхъ, регъят туш. Гъавилляй инсанри мадни фикирна-фикирна, ракъунин пулар арадал гъана. Абуру тІимил чка къазва. Абур гъиниз-гъаниз тухузни регъят я ва чІурни жедач.

Крош: Мадни абур гуьрчегбур я. Захъни са шумуд манат ава.

Къуьгъуьр: Бес ракъун манат аваз хъайила, вучиз чарчин пуларни арадал гъанва?

Надя: Гзаф пул герек жедай чкаяр авайвиляй. Килиг, ваз газар къачуз кІанзватІа, герек жеда, белки, пуд ракъун манат. Эгер вуна са чувал газарар къачузватІа, ваз герек жеда пуд ваъ, пуд виш ракъун манат. Вавай акъванбур садлагъана туьквенчидиз гъиз жедач. Залан я. Чарчин пулар са шумудра къезил я ва ваз санай-масаниз тухузни регъят я.

Къуьгъуьр: Банкуни картада авай пулар генани регъят я. Идакай заз Лосяша ахъайна.

Надя: Лап дуъз я, амма абурукай чун къведай сеферда рахада.

Крош: Эхъ, ша, чна чи ихтилат куьтягъин. ТахъайтІа, зи иштягъ ачух жезва. Зав газар гваз хъсан хъана. Къачу, Къуьгъуьр. Заз вавай затІни герек туц. Им гъавайдай я.

Къуьгъуьр: Сагърай, Крош, сагърай, Надя. Къе гзаф чирвилер хъана.

Надя: Мадни ша. Куьнени, аялар, чи Смешарикрихъ галаз санал финанрикай чирвилер ахтармиша.

ШИКИЛДА РАНГАР ЭКЪУБРА

Кард

6/2022

ноябрь – декабрь

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:

Агентство информации и печати
Республики Дагестан.

Регистрационный номер

серия ПИ №ТУ05-00413 от 22.04.2019 г.
выдан управлением Роскомнадзора
по Республике Дагестан.

Издается с января 1980 г.

Руководитель – главный редактор

М.М. Ахмедов

Редколлегия:

М. Ибрагимова (редактор 1 катег.)
А. Исмаилов (зам. гл. редактора)
З. Кафланов
К. Акимов

Художественный редактор З. Даганов

Технический редактор Т. Лузина

Художник номера М. Муталлибов

На обложке рисунок Магомедовой Айшат,
«Мой дедушка», г. Махачкала, Детская
художественная школа.

Формат 60x84 1/8. Бумага офсетная.
Уч.-изд. л. 3,04. Усл. печ. л. 3,26.
Физ. печ. л. 3,50.

Подписано в печать 30.11.2022 г.
Тираж 494 экз. Заказ № 1314.

Типография:

ООО «Издательство «Феникс-пресс».

Адрес типографии:

367018, РД, г. Махачкала, ул. Петра I, 61.

Редакция и издатель:

Государственное бюджетное учреждение
Республики Дагестан «Редакция
республиканских литературных журналов
«Соколёнок» и «Литературный Дагестан».

Адрес редакции и издателя:

367000, РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, 55.

Электронный адрес редакции:

litdag@mail.ru

Лезгинский язык

Индекс: на год - 63338,
на полугодие - ПМ991.

Цена свободная

